

Pierasyłka aplačana ryčaltam.

CHRYSĆCIJANSKAJA DUMKA

Hod VIII.

Wilnia, Wierasień 1935 h.

Nr 9 (111).

Дарэмнаўман
Сігізета НСС
Іван У. І. Ненка

1. 100-lećcie bielaruskaj katechizmoŭki. 2. Božaje Slova na XIV niadzielu pa Siomusie. 3. Belarusy ŭ światle praŭdy. 4. Światyja. 5. Da bielaruskaha narodu. 6. Drugaja Pračystaja. 7. Knihapis. 8. U Getsemani... 9. Z relihijna-hramadzkaŭ žyćcia. 10. Listy z wioski. 11. Adusiul i ab usim. 12. Paštowaja skrynka. 13. Kutok žartaŭ.

Biblijateka „Chryścijanskaj Dumki“.

1. Boh (filozofičny narys) — Dr. M. A.	30
2. Z historyi apolohietyki chryścijanskaj — Ks. dr. J. Rešeć	1.00
3. Zło i lakarstwa na jaho — Prof. dr. J. Tarasewič	30
4. Jak Kaziuk sabraŭsia da spowiedzi — W. A.	50
5. Ružaniec Najšwiac. Dziewy Maryi — I. S.	30
6. Światy Izydar Chlebarob — Ks. P. Tatarynowič	30
7. Ziarniatki z rodnaje junackaje niwy — P. Z.	20
8. Čaławiek — Dr. M. A.	25
9. Kaziukowaje žanimstwa — W. A.	50
10. Pieśni žalby (nabožnaje razwažańnie muki i śmierci Zbaŭcy našaha Jezusa Chrystusa) — J. B.	20
11. Rodnaja mowa ŭ światyniach — Ks. A. Stankiewič	1 50
12. Jak Hanula žbirałasja ŭ Arhientynu — W. A. (uwieś nakład razyšoŭsia).	25
13. Daroha Kryža — J. Bylina	30
14. Światy Rym — K. N.	50
15. Kupalle — Piotr Zaduma	50
16. Kazmier Swajak (narysy ab jahonaj ideolohii) — Ad. Stankiewič	50
17. Dzieja majej myśli, serca i woli — K. Swajak	50
18. Betlejka — W. A.	30
19. Usio ŭ miłści — D. An'sko.	50
20. 31-šy Mižnarodny Eucharystyčny Kanhres — Dr. K. N.	50
21. Dla čyjho dobra? — D. Aniško	10
22. Śledam za Chrystusam — T. Kempijski	2 00
23. Ślacham dziwaŭ i ŭražańniaŭ — Ks. P. Tatarynowič	50

Zakazy spaŭniajucca chutka i akuratna: pa atrymańni ūslej wartaści knižki, abo nakładnoj płaťaj (za pobranie) pa atrymańni treciaj častki wartaści zakazu.

Dla kniharniaŭ i dla tych, chto wypiswaje niamienš jak na 10 zał., dajecca skidka.
Hałoŭny skład: Kniharnia „PAHONIA“, Zawalnaja 1-1, Wilnia.

„CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA“

BIELARUSKI KATALICKI ČASAPIS

Wychodzić raz u miesiac.

„CHR. DUMKA“ KAŠTUJE:

na hod . . . 3 zał.

na paŭhodu 1.50

na 3 mies. 0,75

na 1 . . . 0,25

Zahranicu 6 zał. u hod.

ABWIESTKI ŽMIAŠČAJUCCA

tolki na apošniaj bačynie i kaštujuc:

celaja bačyna 20 zał., 1/2 bačyny

10 zał., 1/4 bačyny 5 zał., 1/8 ba-

čyny 2.50 zł.

Asobny numar kaštuje 25 hr.

ADRAS REDAKCYI I ADMINISTRACYI: Wilnia, wulica Zawalnaja Nr. 1-2
(Wilno, ul. Zawalna 1-2).

Redakcyja adčyniena ad 8-4.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKI KATALICKI ČASAPIS.

WYCHODZIĆ RAZ U MIESIAC.

Hod VIII.

Wilnia, Wierasień 1935 h.

Nr. 9 (111)

100-lećcie biełaruskaj katechizmoŭki.

U zborach „Biełaruskaha Katalickaha Wydawiectwa“ ŭ Wilni znachodzicca biełaruskaja katalickaja katechizmoŭka, wydana ŭ Wilni ŭ 1835 h. Sioleta, jak bačym, spaŭniajecca jej 100 hadoŭ. Druk hety dawoli redki. Adzin ekzemplar jaho, na jakim napisana ałoŭkam: „ex libris sacerdotis Josephi Awižonis“,*) padarawaŭ nam u swaim časie ks. Uładysłaŭ Tałočka. Adzin ekzemplar jość u biełaruskim muzei im. Iwana Łuckiewiča ŭ Wilni, byŭ tak-ža ŭ swaim časie ŭ zborach W. Łastoŭskaha, spaminaje ab hetaj kniżycy ŭ swajej pracy «Беларусы» i akademik Karski.

Raźmier stoletniaj katechizmoŭki niewia- lički: 10×15 cm., bačyn 24. Zahałowak polski: „Krótkie zebranie nauki chrześcijańskiej dla wieśniaków mówiących językiem polsko-rus- kim wyznania rzymsko katolickiego“. Wydana ŭ Wilni ŭ dyecezalnaj drukarni. Heny „polsko- ruski“ jazyk, jak ubačym niżej, heta biełaruski, jakoha nazwać ułasnym imiem u wydaŭca abo nia było adwahi, abo prosta nia było na- leżnaha zrozumieńnia. Jašče i siahońnia mno- hija palaki jak ukrainskuju mowu, tak i biełaruskiju lubiać nazywać „ruskaja“.

Na druhoj bačynie katechizmoŭki znacho- dzicca aprabata wilenskaha katalickaha bisku- pa I. B. Kłongiewiča. U aprabacie jość hetki charakterny skaz: „Ten krótki katechizm za- wiera w sobie naukę zdrową i dla prostaczków pożyteczną“. Pad aprabataj biskupskaj krasu- jecca tak-ža podpis cenzara rasiejskaj ułady P. Kukolnika.

Na bačynach 3—15 źmieščany katalicki- ja katechizmy ŭ biełaruskaj mowie; na bačy- nach 15—18 paciery (Ojča naš, Prywitana budź, Wieru ŭ Boha, prykazańni Božyja i kaścielny- ja) papolsku; na bačynach 19—24 malitwy (akty wiery, nadziei i lubowi, achwiarawańnie św. Imšy i pieśnia: O, moj Boža, wieru tabie) uznoŭ pabiełarusku.

Biełaruskaja ŭ katechizmoŭcy mowa, ja- kaja zajmaje tam hałoŭnaje miesca, dawoli čystaja. Jość adnak u jej prymieš mowy polskaj, a nawet krycha i rasiejskaj. Z charakteru mowy wyhladaje, što pisaŭ kate- chizmoŭku aŭtar, jaki pachodziŭ z Uščodniaj Biełarusi. Asabliwašci biełaruskaj mahiloŭskaj mowy ŭ katechizmoŭcy čuwać wyrazna.

Woš niekalki prykladaŭ mowy: — Ci jość Boh? Jość. Što jość Boh? Satwaryciel Nieba

i Ziemli i usich reczy. Chto-ž nas satwaryŭ? Boh. Nastož nas Boh satwaryŭ? Štob my jaho znali, chwalili, miławali a pošli z nim u Nie- bie królowali...

Kolkaž jość Bahow? Adzin Boh u troch asobach. Jak tyje asoby zawutca? Boh Aciec, Boh Syn, Boh Duch światy. Katoraja asoba z traich starszaja, abo bolszaja, abo dauniey- szaja? Usie try rounyje niet ni wadnoy ni star- szey ni bolszey ni daunieyszey...

Szto treba rabić, kab dobruju spowiedź atpawić? Piersz na piersz treba hrechi pry- pomnieć, druhoje treba žaleć za hrechy tret- cia treba uziatca pirad Boham bolij ni hraszyć, czaćwiortaja treba usi hrechy na spowiedzi pi- rad xiandzom skazać ni wodnoho nie tajuczy, piataja pakutu jakuju ksiondz naznaczyć tre- ba adpawić...

Miľuju Ciebie Bože moy nad usio szto tolki jość na śweci, bo Ty jość dobro nay- bolszaja. Miłosci nayhadnieyszaja, ty mianie Bože satwaryu, adkupi i da wiery światoy pryniau. Ty Bože dau mnie rozum, wolu i pa- mić, i usio Bože moy szto maju, ad Ciebie Bože maju. Dli taho žaleju za usie hrechi ma- je, katoryje pomniu i nie pomniu, szto Ciabie Bože moy abraziu... —

Čas, u jakim katechizmoŭka pajawilasja na świat, heta čas biespraświelnaj panščyny, čas ciažkoj hramadzkej niawoli, u jakoj praby- waŭ biełaruski narod. A woš i ŭ hetym časie znašoŭsia biskup, jaki ŭwažaŭ za patrebnaje ašwiačać padniawolny narod, niešci jamu sło- wa Božaje ŭ jaho rodnaj mowie. Henym bis- kupam, jak ŭspomniena wyšej, byŭ doktor teolohii Andrej Benedykt Kłongiewič, profesar u wilenskim uniwersytecie, pašla rektar du- choŭnaj seminariji, doŭhaletni kiraŭnik wilen- skaj dyecezii. Wydajučy biełaruskiju katechiz- moŭku, biskup Kłongiewič čynam paćwiardziŭ chryścijanskiju praŭdu, što niamožna taptać i nišćyć slabiejšy narod, a što treba jaho pad- trymać i jamu dapamahčy. Biskup Kłongiewič, budučy ŭradžencam Witebščyny, dobra znaŭ žycio biełaruskaha narodu i sapraŭdy pa apo- stalsku išoŭ jamu z duchowaj pomačaj.

Pašla hetaj staletniaj biełaruskaj katechiz- moŭki byli wydanyja jašče inšyja. U 1862 h. u Waršawie, u 1906 h. u Pieciarburzie, u 1907 h. u Wilni, u 1917 h. u Wilni i ŭrešcie ŭ 1927 h. ŭ tej-ža Wilni.

Na kančatak zapytajem: jak wyhladała katalickaje relihijne žycio ŭ biełarusaŭ sto

*) Z knih ksiandza Jazepa Awižonisa.

na XIV niadzielu pa Siomusie.

I.

Braty, pastupajcie pawodle ducha, i pažadanniaŭ ciela spaŭniać nia budziecie. Bo ciela pažadaje prociŭ ducha, a duch prociŭ ciela; bo jany adno adnamu spraciŭlajuca, kab wy nie rabili taŭo, čaŭo čaocacie. A kali daiciosia kirawacca ducha, — wy nia jość pad zakonam. Čyny Ź ciela jość wiedamyja; woś jany: čuŭalostwa, niačystaść biasstydnaść, raspusta, bałwanachwalstwa, čary, nieprzyjaźń, sprečki, zawidnaść, hnieŭ, swarliwaść, niazħoda, razdwa jeńnie, nienawiść, zabojsztwa, pjanstwa, abżorstwa i im padobnaje; ab hetym kaŭu wam, jak i kazaŭ, što katoryja tak robiać, tyja Boŭaha

hadoŭ tamu i jak wyhladaje ciapier? Tady wobak z inšaj panawała relihijnaja ciemra, mała lepš i ciapier. Čamu? Adnej z hałoŭnych pryčyn jość tut toje, što polskaje katalickaje duchawienstwa ũ swaim apostalstwie siarod biełaruskaha narodu zamiest karystacca jaho rodnej biełaruskaj mowaj, uściaŭ i niepadzielna karystajacca mowaj narodu čuŭoj, mowaj polskaj. Mała wydać biełaruskuju katechizmoŭku: — treba jašče z jaje wučyć narod...

waładarstwa nie dastupiacca. Płodam-ŭa ducha jość: luboŭ, radaść, supakoj, ciarpliwaść, miłasernaść, dabrata, razwaŭnaść, cichaść, wiera, skromnaść, ustrymliwaść, čystaść. Prociŭ takich niama zakonu. A katoryja jość Čhrystowy, tyja ũkryŭawali swajo ciela z błudami i pažadliwaściami.

(Gal. 5, 16—24).

II.

U ģeny čas kazaŭ Jezus swaim wučniam: ničto nia moŭa słuŭyć dwum panom, zatym što abo adnaŭo budzie nienawidzieć, a druħoħa budzie lubić, abo adnaŭo trymacca budzie, a druħim paħardzić. Nia moŭacie słuŭyć Boħu i mamonie. Dziela ģetaħa kaŭu wam: nia turbujcisia ab duŭy waŭaj, što budziecie jeŭci, ani ab ciele waŭym, u što adzieniecisia. Ci-ŭ duŭa nie waŭniejsza za jeŭu, a ciela nie waŭniejsza za adzietak? Paħladziecie na ptuŭak niabiesnych, što nia siejuć, ani ŭnuć, ani ũ ģumny ŭbirajuć, a niabiesny Ajciec waŭ kormić ich. Ci-ŭ wy nia ŭmat waŭniejsza za ich? A čħto z was swaim starańniem moŭa dadać da swajħo rostu adzin łokać? I ab adzieńni čaħo turbujcisia? Paħladziecie na palawyja lalei,

Ks. prof dr. J. Tarasewič.

8)

Biełarusy ũ ŭwiatle praŭdy.

IV.

Zusim zdalisia my na apieku nad nami i turboty pra nas čuŭych narodaŭ. Dyk što pasiejeli, toje i ŭniom ciapier. Nas tak ačmucili čuŭyncy, što my ad praŭdy adkazywajemsia: slabie samych wyrakajemsia. Dalej nas tak ačmucili, što my nie adroŭniwajem Kaŭcioħa Chrystowaħa, ad kaŭcioħa narođnaħa, ģdzie palityka lħraje hałoŭnuju rol. Dziela čaħo my idziom i ũ polskija niezaleŭniki i ũ rastejskija bałŭawiki—ħeta nadta jarka pakazywajacca tut u Amerycy.

Hiŭtaryčnyja abstawiny stwaryli nam taki ŭudasny stan ŭŭćcia i ũ ŭwicie socyjalna-palityčnym i ũ ŭwicie relihijnym.

Ale nastaħa para praŭdu zdabyć i praŭdaj

ŭeŭyć! Ale jak? Jakim sposabam? Skul pačać? Spytajuca ludzi naŭy.

Pačać treba, jak uŭo my ŭspomnili, ad pryħladu Paŭlinčynaha: značycca, adkiŭć tyja waroŭyja sły, jakija stajeć pieraŭkodaj nam da Praŭdy, da zħodnaŭci z naŭym Uzoram u rozumie Boŭym i wykarystać swaje ŭħasnyja sły.

Jość siħa ũ biełaruskaj duŭy, ģakoj my sami nie paznajom jašče, ale jakuju dobra znajuć čuŭyja ludzi. Dzielaħetaha jany wiaduć miŭ saboju zaŭziatuju beraćbu za jaje, a my astajomsia ũ ich rukach niawolnikami. Škiruj ģenu siħu na prawilny ŭlach u imknieńniach da naŭaha Uzoru i nijakaja pieraŭkoda nia wytrywajeć pierad joj i jana usħakaje spraciŭleńnie ŭłomić i ŭniŭčyć.

Dyk paznać nam treba ģenu swaju siħu, mahutnaść, paznać jaje treba ũ ŭwiatle praŭdy: značycca, u ŭwiatle zħodnaŭci z mahutnym, pryħoŭym, wiečnym Uzoram. A sposaby da ģenaj wialikaj wiedzy buduć tyja ģazety, tyja časopisi,

jak jany rastuć: nie pracujuć, ani praduć. A ja kažu wom, što i Salamon uwa ūsiej swajej sławie nia byŭ tak adzieŭšysia, jak adna z ich. Kali-ž palawuju trawu, što siańnia jość, a zaŭtra budzie ũkinuta ũ pieć, Boh tak adziaje, — naskolki-ž bolš was, maławiernyja! Dyk nia turbujcisia i nie każeć, što budziem jeści, abo što budziem pić, abo ũ što adzieniemsia? Bo ũsiaho hetaha staranna šukajuć paħanie dyj Ajciec waš wiedaje, što ũsio heta wam patrebna. Dyk šukajcie pradusim Božaha Waładarstwa i jahonaj sprawiadliwaści, a heta ũsio budzie wam dadadziena.

(Mat. 6, 24—33).

III.

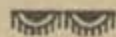
— Nia možna Bohu służyć i mamonie. Mamona — heta ũsie świeckija sprawy: baħaćie, roskaš, sława, nawuka, mast. ctwa. Nia- možna adnolkawa służyć Bohu i świetu. Heta nia znača, što čaławiek świetam i ũsimi jaho sprawami pawinien hardzić i ad ich uciakać; nie, heta znača, što čaławiek pawinien na pieršym miescy stawić Boha i sprawy swajej dušy, a na druhim usie inšyja, układajućy ich tak, kab jany ni ũ čym nie narušali Božych zahadaŭ, Božych zakonaŭ. Heta znača, što čaławiek bolš pawinien kłapacicca abo sprawy duchowyja i wiečnyja, čym abo mataryjalnyja i dačasnyja.

— Hetaha wuča nas sama pryroda. Piarystyja našy pryjacieli ptuški ani siejuć, ani žnuć, ani žbirajuć u humny, a żywuć wiesieła i ščaśliwa. Adzietkam im słužać ich pryrodnyja piory, a pasilkam ziarno, kareńčyk, čarwiačok, matylok, žučok, moška i hetaha ũsiaho im dawoli. Palawuja lalei i inšyja strojnyja i kwołyja kraski tak-ža ani praduć, ani tkuć, a żywuć i adziety tak, što sam Salamon mohby pazajzdawać im.

— Hetak kłapocicca abo stwareńni pryroda. Hetak i spraŭna i dziŭna dziejać na świecie jaje prawy. Ale pryroda hetkaj jość nie praz samuju siabie, henyja dziŭnyja i tajomyja prawy nie ad jaje samoj pachodziać. Jany ad Twarca świetu — Boha. Boh-ža abo usim kłapocicca, abo usim pamiataje. Božaj wolaj żywuć nia tolki ptuški i lalei, ale tym bolš i čaławiek. Asabliwyja kłopaty čaławieka abo swajej dačasnaści, abo swaich mataryjalnych patrebach, susim lišnja. Niabiesny naš Ajciec wiedaje, što ũsiaho heta patrabujem. Na jaho my i zdacca pawinny.

— Pradusim Božaha waładarstwa i Božaj sprawiadliwaści treba šukać, a ũsio inšaje, usio dačasnaje nia dzie dzieniecca. Ad pieršych i najwaźniejszych spraŭ zaŭsiody pawinien čaławiek pačynać. Drenny haspadar z taho sielanina, jaki buduje sabie raskošny dom, haduje stajennyja koni, sieć niazwyčajnyja sarty zboža, a nia dumaje abo budynkach dla żywioly, abo kani zdolnym da pracy, nia rupicca abo dobrym uradžai i zdawalajućym liku żyta dy bulby. Kožny haspadar pawinien wiedać, što ũ jaho haspadarcy jość pieršym i najwaźniejszym i abo tym nasampierš kłapacicca, bo-ž ad hetaha sapraŭdy zaleža jaho dastatak i ščaście. Tak i čaławiek naahuł. Jon šmat da čaho maje paciaħ, šmat što sulić jamu wolu i dolu. Niachaj sabie čaławiek usim hetym cikawicca i daśledžwaje, ale ũ mieru mahčymaści niachaj pamiataje, što dla jaho pieršaja sprawa, ad jakoj treba pačynać usio — heta Božaje waładarstwa i Božaja sprawiadliwaść. Znajdzie čaławiek heta, — znajdzie i ũsio inšaje. Rozum jaho budzie swiatlejšym, wola silniejšaj, serca lepšym, wymohi dačanaha dabra mienšyja i skramniejšyja.

Ks. Ad. St.

taja literatura, u jakoj sapraŭdnaja i prawilnaja luboŭ k swajmu narodu brućca: luboŭ, pastaŭlena na lubowi k Bohu i bliźniamu.

Pieršajež miejsca siarod tych narodnych nošbitaŭ praŭdy i lubowi dziarżyć „Chryścijanskaja Dumka,” metaj jakoj jość nia tolki nam adkryć našy narodnyja siły, ale ich uzmacawać, udaskanalić, praz Kaścioł światy, praz wieru Chrystowu, adnym słowam, metaj jaje jość dawiaści biełaruski narod da sapraŭdnaj, da susim adpawiednaj zhoďnaści z swaim Božym Uzorom i ũ świecie pryrodnym i u świecie nadpryrodnym.

Dyk nie pawinna być biełaruskaj katalickaj siamiejki, hdzieb „Chr. Dumka” nie znachodziła pačasnaħa miejsca.

„Chryścijanskaja Dumka” niasieć nam praŭdu čyściusieńkaju: jana adzinaja krynica, skul słowa Ewanelli, słowa nawuki Chrystowaj pływieć k nam u našaj pryhožaĭ, nam zrazumiełaj, biełaruskaj mowie; jana adzinaja krynica, hdzie ty paznaješ, što Praŭda Božaja ũbirajecca i ũ

našu mowu, choć mahutnyja hetaha świetu praśledujuć jaje, nie dapuskajuć u światyni Božyja; jana adzinaja krynica, hdzie ty paznaješ, što i z nami Boh; dyk u joj ty wylješ prad Im słozy swajho hora, biedy, swabodna addychnieš, atrymaješ słowa paciechi, nabiereš nowych sił da żyćcia, da zmahańnia sa złom dy paznaješ dobra samoha siabie...

„Chryścijanskaja Dumka” wiadzie nas da Chrysta i da Jahonaj wiery światoj, kličaćy da hetaha takža i našych bratoŭ prawasłaŭnych. I woś tut biełaruski narod pawinien dobra padumać, čamu jon padzieleny i chto jaho padzielił na „polski kaścioł” i „ruskuju carkwu.” Kali my heta pytańnie praktyčna roźwiožom i jahony sers zrazumiejem, dyk tady my ũžo mahutny biełaruska-chryścijanski narod zhoďny z Božym Uzorom...

światy Klemens — Papież i Mučanik.

Zamknušysia wysokim muram, staić bycam u zadumieñni hlybokim slaunaja bazylika-kaścioł św. Klemensa. Jak i ũsie rymiskija bazyliki, hetak i jana nosić na sabie ślady dauno pražytych wiakoŭ historyi. Wydajucca tut asabliwa pamiatki — świedki roznych zdarėniaŭ, žwiazanych z žyćciom Klemensa i jaho paźniejšymi ũspaminami. Jany, tyja pamiatki, pieranosiać nas u pačatkowyja časy wiery chryścijanskaj. Z ich dawiedwajemsia, što tut, dzie ciapier kaścioł, stajaŭ kaliś pałac waŭnaha rymskaha dastojnika, blizkaha swajaka panujučych tady ũ Rymie caroŭ, Klemensa.

Mała, badaj ničoha nia wiedajem ab maładych hadoch Klemensa i naahuł ab žyćci jaho pahanskim. Sudzić tolki moŭam, što byŭ heta čalawiek hlyboka ũdumčywy, katory nia hledziačy na swajo arystokratyčnaje pachodžańnie i wielmi rupliwaje ũzhadawańnie ũ kultury rymskaj dy hreckaj, moh usiož-tyki dać naleŭnuju acenku nowaj wiery chryścijanskaj, przyznać jaje wyšejšaść nad swajej pahanskaj, a nawet uwieryć usioj dušoju u jaje wyklučnuju praŭdziwaść. I heta imienna tady, kali świet rymski pahanski z pahardaj hladzieŭ na niejkaha tam śmierciu kryŭŭowaj pamioršaha žyda z Nazaretu, kali toj świet horda sła-wiŭsia swajej dziarŭaŭnaj mahutnaściu, swajej historyjaj, litaraturaj, relihijaj, na katorych abapior asnowy swajho žyćcia i ładu hramadzka-

ha, dzie wielič i roskaš prykazywali słuŭżyc sabbie i klaniacca. U takich warunkach sapraŭdy ciaŭka było, zdawałasia niemahčyma, stacca wierujučym chryścijaninam, čalawiekam pakornaha cichaha serca, być addanym usiej istotaj Bohu, zlučycca z Chrystcm toju luboŭju, dzieła katoraj uwieś świet čalawieku ũkryŭŭawany, a jon dla świetu. Woś čamu wysoka ũznosicca ũ wačoch našych wartaść duży, charakteru Klemensa.

Jość-ŭa duży i ũ pahanstwie hetak čystyja rozumam i sercam, hetak prahawityja dabra i praŭdy, duży adkuplenyja krywioj Syna Boŭŭaha, što łaska Kryŭŭa swobodna schodzić na ich, niby rasa na traŭku, i hetak prajaŭlaje nadprzyrodnuju dziejnaść swaju. Kali zdarycca pačuć im Słowa Boŭŭaje, ich serca skora przy-maje ziernie światyje i daje ad siabie adrazu plod bahaty. Hetkim byŭ Klemens. Mała taho, nam wieryć chočacca, što i da swajho farmalnaha nawarotu byŭ uŭžo jon u łascy Boŭŭaj, inakš kaŭčy, byŭ uŭžo światym pachryścijansku, faktyčnaha chrostu nawet jašče nia przy-niaŭšy. Dziŭnym heta wielmi nia budzie, kali sabie ũspomnim, što ũwieś ludzki rod byŭ-ŭaŭ adrazu uŭžo łaskaj Boŭŭaj abdarawany tut-ŭa na pačatku przy swaim stworeńni i što choć praz hrech pierwarodny tuju-ŭ łasku ludzi pašla zahubili, dziakujučy wialikamu miłaserdziu Nieba pawarotnaje, pajadnańnie čalawieka z Boham — praz abiacanaha Mesyjaša — zbycca kaliś u budučynie ũsiož-tyki iznoŭ miełasia. Takim čynam łaska Boŭŭaja nie pierastawała jaśnieć nikoli na niebaschile žyćcia ludzko-ha. Zahublenaja praz hrech jana ũŭzniasłasia, što praŭda, u dalejšyja prastory, ale jaje nie-prarwanym zlučwom z dušoju była ũściaŭ ta-ja nadzieja Adkupleńnia, nadzieja przytym tak

D. Aniško.

Da biełaruskaha narodu.

VII

Choć pałaŭeńnie Twajo, Narodzie Biełaruski, nia wielmi wiasłolaje — Ty narakać nie pawinien! Bo my nia wiedajem, nia znajeni daroh, jakimi wiadzie nas Boŭŭy Ohlad. Moŭa toje, što my ličym dla siabie błaŭhim, čaho my nia cho-čam — moŭa jakraz toje dla nas jość najbołš patrebnym.

My moŭam i pawinny ũ hranicach dlanas mahčymych rabić usio, kab ablahčyć našu dolu; ale, kali jano tak nia wychodzić, jak nam chaciełasia-b, tady n y nie pawinny narakać, tolki przynać spakojna heta tajomnaje dabradziejstwa.

Jak koŭny paasobny čalawiek, tak i koŭny narod maje swajho Anioła Storaŭŭa, hetaha dobraha ducha Boŭŭaha, katory im apiakujeccca.

I Ty, Narodzie Biełaruski, maješ swajho narodnaha Anioła Storaŭŭa! Budź-ŭa-ŭ biaŭpiečnym pad jaho apiekaj! A ũsie niaščaści, jakija

8)

na Ciabie mohuć zwalicca, pasłuŭżać Table na karyść; choć hetaj karyści Ty zaraz moŭa i nia ũbačyš, moŭa nawet znejdzieš jaje tolki ũ wiečnaści, ale Twajo ciarpieńnie nikoli nia budzie daremny.

A kali Table budzie wielmi uŭžo trudna — ŭziarnisia da Matki Boŭŭaj; Jana wielmi miłaser-naja i liłaściwaja i chto da Jaje ũdajeccca — toho Jana nie apuščaje, ale zaŭsiody pašpiašyć jamu na pomać! Jaje biaŭmiernaje miłaserdzie, Jaje mahutnaja apieka adnalkowa ũdzialajeccca, jak paasobnym ludziom, tak i cełym narodam. A my, zdojeccca, jak-by nie daceńwajem wialikaha pa-srednictwa Maryi. Jana prosta zasypaje łaskami Boŭŭymi tych, katoryja ščyra da Jaje ũdajucca.

Braty darahija! „Kali choćacie daznać pa-clechi ũ-wa ũsiakaj biaŭdzie, udawajcisia da Ma-ryi.“ (Tamaš Kempijski).

„Ad wiakoŭ nia čuwana,“ jak haworycca ũ malitwie św. Bernarda, „kab toj byŭ apušča-ny, chto ũdasca da Ciabie, Maryja!“

I Ty ũwieś, Narodzie Biełaruski, tolki z pa-koraj ŭziarnisia da Maryi, a Jana Ciabie ũspa-moŭal

peŭnaja, jak peŭnym jość słowa samoha Boha, ad katoraha jana wyšla. Henaj nadziejaj żyŭ i żywie koŭny čalawiek dobraj woli, čy-staha serca. I kab jon nawat ab Ewanelii nikoli nia čuŭ ničoha, usioroŭna łaska Kryŭa jaho dušu abyjmaje, u joj żywie i swaju dziej-naść prawodzić. Čamu? Bo z adnaho boku maje da hetaha poŭnaje prawa, a znoŭ duša ad siabie nie staŭlaje joj nijakaj pieraškody.

Razumiejecca, što hetkija zdareŭni musiać być wielmi redkimi, bo naahuł biaručy ũ žyćci pahanskim, žyćci poŭnym usialakich niedarečnašciaŭ, skolki-ŭ pieraškodaŭ duša staŭ-laje łascy Boŭaj! Chryščcijanskija tolki misyja-nary, a časta bywaje, što i asabistaje razwa-ŭaŭnie i pierasyt bŭlaha nawodziać dušu bŭd-nuju na toje razdaroŭŭa, dzie jana sama biaz-radnaja ščyrym hołasam Adwiečnuju Praŭdu da siabie zaklikaje.

Widziačy hlybokija ščeliny ũ asnowach žyćcia hramadzkaaha, jakija pahražali štoraz bolš razładam i ruinaj, musiŭ Klemens rabić niaraz pieraacenku roznych pahladaŭ wučo-nych filozafaŭ pahanskich, katoryja nawukaj swajej sulili lepšuju dolu. Naŭal zdawalniaju-čymi ũsie ichnija rady anijak nie akazywalisia i žyćcio kacitasia biazupynna dalej ũ propaść biazdonnuju. Spatkaŭšysia tolki z Ewanelijaj, tut jon spaściaroh adrazu, što ũ joj nia pu-styja jakijaś słowy ludzkich wydumkaŭ, ale praŭdziwyja słowy žyćcia wiečna trywaŭaha i prystaŭ da jaje dušoj celaj.

Staŭšysia dziejnym supracoŭnikom apo-staŭaŭ Piatra i Paŭla, Klemens ustupiŭ pašla i sam u rady duchoŭnych, a pačakaŭšy hadoŭ niekalki, bačym jaho na katedry biskupa rym-skaha ŭžo jak treciaha pa Piatry papieŭa. Ab im, jak pastyry, skazać možna śmiela, što znaŭ jon dobra awiečki swaje, a tyja jaho znali. ũ časoch poŭnych trywohi dy niebiaš-pieki, jak-ŭa časta harnulisia raskidanyja pa ũsim horadzie chryščcijanie da swajho dobraha pastyra! Tam u paŭlacy jahonym schawaŭšysia ad woka ludzkoha malilisia, tam słuchali na-wuk i sloŭ paciechi. Tam-ŭa stolki zabŭtanych hramadzkih spraŭ razwiazywaŭasia, spraŭ cies-na zlučanych z žyćciom dziarŭaŭnym, relihij-nym hetak, kab wiernyja zachoŭwajučy ũsiu-dy ton chryščcijanski, adnačasna mahli nie pra-ciwicca słušnym wymoham dziarŭaŭnym. ũreš-cie skolki-ŭ mučanikaŭ jšło zhetul na apošni boj za wieru! Słowam, Klemens tut čuŭsia jak bačka miŭ dziećmi adkazny za ich dolu i nia-dolu. Dy ŭžo-ŭ i samaje imia „Klemens“, što značyć łaskawy, miŭ, jak składna zychodziŭ-sia z jaho charaktaram dobraha pastyra!

Kab nie zahinuli imiony tych, što kroŭ za praŭdu addali, kab pierakazać patomnym žyćcio mučanikaŭ światych, zahadaŭ Papieŭ pastawić specyjalnych, adumysłowych nataru-saŭ dzieła zapisywaŭnia sudowych pracesaŭ, u katorych chryščcijanie świedčyli Bohu i świe-tu celamu swaju luboŭ i wiernuju addanaść Chrystu.

Nie zabywaŭsia Klemens i ab dalejšych miascach dziarŭawy rymskaj, bo jak papieŭ jon zorka śladzić musiŭ naahuł za ũsim świe-tam chryščcijanskim. ũ centralny Rym plyli ũšciaŭ wiestki ab roznych padziejach Kaścioła Boŭaha. Čto skul nia pryjaŭdŭaŭ, ličyŭ swa-im wialikim abawiazkam adwiedać Najwyšej-šaha Pastyra chryščcijanstwa, zlaŭyć ad siabie jamu synoŭskuju wiernaść, a ad jaho-ŭ atry-mać apostalskaje bahasławienstwa na darohu žyćcia dalejšaha i zmahaŭnia.

Miŭ inšym ŭziarnuć uwahu treba na adzin wydatny fakt, katory ũ historyi ŭwaŭajecca, jak pieršaja łastaŭka prajaŭleŭnia najwyšejšaj pawahi biskupa rymskaha ũ świecie ahulna chryščcijanskim, heta pišmo Klemensa da Ka-ryntynaŭ, u katorym jon jak sudŭja rašaje spor paŭstaŭšy ũ tamtejšym kaściele. „Mieŭ-by — kaŭa — za ciaŭki sabie hrech, kab pa-zbawiŭ miesca tych duchoŭnych, katoryja pry-kladna i świata swoj abawiazak spaŭniajuć“.

Dobry pastyr kładzie dušu swaju za awiečki swaje. Niadoŭha čakać treba bylo na-hody. Cezar (car rymski) Domicijan, dziadŭka Klemensa, abwieściŭ u celaj dziarŭawie swajej wostry prašled chryščcijan. Prociŭ kaho-ŭ bu-dzie pieršy ŭdar, jak nia prociŭ Pastyra? Jon-ŭa prytym jak blizki swajak byŭ najwastrej-šym zakidam Cezaru za ũsie niedarečnašci žyćcia jaho. Bo ličyŭ siabie boskim, najwyšej-šym duchoŭnym, absalutnym panam žyćcia i śmierci swaich paduŭadnych.

Kaŭuć, što Domicijan sumysna nie asu-dziŭ Klemensa adrazu na śmierć, ale kab pra-doŭŭyć bieskaniečna jamu ciarpieŭnie, saslaŭ na katarŭnyja raboty ũ Cherson nad Čornaje Mora.

Pryjechaŭšy na miesca ssylki, Papieŭ zna-šoŭ miŭ raŭotnikaŭ šmat chryščcijan, katorych jak pastyr atuliŭ swajej ciopŭaj apiekaj. Razu-miejecca, nia moh tam pakinuć i tych, kato-ryja praŭdy Boŭaj jašče nia znali, woš-ŭa i sia-rod ich pawioŭ pracu swaju apostalskaju. Da-wiedaŭšysia ab hetym cesar Trajan, prykazaŭ utapić Klemensa ũ mory. Staŭasia heta 23 li-stapada 100 h Cieła Mučanika światoha bylo pašla znojdziena i z pašanaj pachawana. ũ IX w. światyja Kiryŭ i Miafod zhetul zabrali darahija relikwii i adwiazli ich u Rym. Tut su-pačyŭ Klemens u swaim-ŭa paŭlacy pieraroble-nym u IV w. imperataram Kastantym na pry-hoŭy kaścioł-bazyliku katoraja swoj skarb, bo swajho haspadara, i dahetuŭ pilna pierachoŭ-waje.

Dr. J. R.

Druhaja Pračystaja.

Naradziny Matki Bożaj Maryi ũ bielarusau jość ţwiata mienšaje za ţwiata ũ nieba ũziaćcia Maryi. Bo paćać žyćcio lahćej, jak jaho skončyc.

Razumiejućy heta, bielarusy Pieršuju Pračystuju ũ waţajuc dla siabie za bolšaje ţwiata, ćym Druhuju Pračystuju.

Ţwiata naradzin Matki Bożaj bielarusau pieranosie ũ ţwiatuju Ziamlu Palestynu, hdzie radziłasia Maryja, hdzie ţyła i hadawała nam Jezusa.

Dźwiery, abo paroh u henu ţwiatuju Ziamlu jość miastečka — pryhoţy i cichi Nazaret. Na henym samym mescy, hdzie ţyła Maryja i ciapier staić Nazaret. Praz hena miesca, kryţujućysia wiaduc dźwie darohi: adna z Damašku praz Nazaret da Miţziemna ha mora, druhaja z Jeruzalimy na poŭnać aţ u Libanski ja hory. Wiakami mnoha ludziej z Uščodu na Zachad prachodziła henymi darohami. Tam niedaloka i raka Jordan paćynałasia, ţto biazustanku preć swaje wody ũ ćyrwonaje mora. Uţia hena staronka, hdzie Nazaret, harystaja. Strojny łancuh lohkich horaŭ ciahniecca ad pustyni Syryjskaj da Miţziemna ha mora. Tam krasujecca i hara Tabor. Ale na pryhoţym uzhoroku miastečka Nazaret zajmaje tam pieršaje miesca. U samym sercy henych horaŭ paloţany Nazaret i tak addzieleny ad ţwietu, ţto, zdajecca, jon nazusim ad ludziej zamkniony. Hetkim ćynam pastajanny tam supakoj panuje. U hetkim spakojnym kutocku radziłasia Maryja, pieţciła Jana i hadawała tam Chrystusa.

Doŭha kazać nia treba, ţto znaća dla ćalawieka toje miesa, hdzie jon radziŭsia, hdzie byŭ dziciem, hdzie padrastaŭ, hdzie ũchodziŭ ulety. Skolki lubowi da henych miascoŭ ćalawiek starejšy maje, skolki miłych uspaminaŭ da let minulych jon doŭha ũ duţy swajej chawaje!?

Takim i Nazaret heny byŭ dla Maryi, Matki Bożaj. Jana dobra pomniła swaich pa-boţnych baćkoŭ Jachima i Hannu, jana pomniła swaje malitwy, jak doŭha klenćyła na ich, jana pomniła, jak da jaje z nieba prycho-dziŭ Archaniel Habryjel. Nie zabyłasia Maryja i taho, jak u hoţci da swajej ciotki Alţbiety Jana biehła i jak ţpiawała tam svoj „Magnificat“...

Jezus dzicia, Jezus chłopczyk, Jezus dorosły, a ũsio z swajej Matkaj Maryjaj u henym Nazarecie. Doŭhija lety i ţwiaty Jazep, Apiakun Boţaj Siamji, ţywieć u Nazarecie. Jon pamahaje Maryi hadawać Jezusa. Chtoţby na hetu ţwiatuju siamju zarabiŭ chleba, kab nie ţwiaty Jazep u Nazarecie? Nie zabywaŭsia Nazaretu Jezus i tady, kali nawućaŭ publićna i dakonywaŭ swaich wialikich cudaŭ. Chrystusa z Nazaretu tady prahaniali i hruba jaho tam ţniewaţali, bo zaŭsiody swajho praroka ludzi nie ţanujuć.

Cichoje bylo i cichim astaloţia hena miastečka Nazaret. Jano bylo tak cichim, jak cichimi byli samyja naradziny i samaje žyćcio Matki Bożaj Maryi.

Bo kali radziŭsia ţwiaty Jan Chryţciciel, dyk Archaniel z aŭtara ab hetym hawaryŭ da Zachara. Radziŭsia prarok Samuel — ab hetym zapeŭniaŭ jaho matku stary ţwiatar Heli. Radziŭsia Samson, dyk anioł aţ dwa razy da baćkoŭ jahonych prycho-dziŭ.

A kali ũ Nazarecie radziłasia Maryja, — ab naradzinach jaje nieba i ziamla maŭćali. Čamu heta jany tak maŭćali? Bo hawaryć ab hetym nia treba bylo. Uţo sam fakt naradzi-naŭ Matki Bożaj i jaje ţwiatoha žyćcia ũ Nazarecie sam za siabie hawaryŭ nadta hołasna ũsiamu ţwietu.

Siahoŭnia na tym miescy, hdzie radziłasia i ţyła Maryja, krasujecca pryhoţy kaţcioł.

Samy Nazaret aznaćaje jaţće wialikuju radaţć. Bo i ţto dla ludziej moţa być lepšaje, kali nia ich zbaŭleŭnie? A heta-ţ z cichoha Nazaretu wyţšli i Maryja Matka Boţaja i jaje Syn naŝ Zbaŭca.

Kali Noj naradziŭsia, — baćka jahony Lamech hetak kazaŭ ab swaim synie: „Het nas pacieŝa na ziamli, jakuju Boh prakłaŭ“. Taksama kali naradziłasia Matka Boţaja ũ Nazarecie, — cely ţwiet radasna zahawaryŭ: „Heta nas pacieŝa na ziamli, bo praz Syna swajho Jezusa ţwiet wybawie ad hrechu“.

Choć ubohaja, choć cichaja i pakornaja Maryja ũ Nazarecie, ale jana svoj rod wiała ad ţlaŭnych rodaŭ Dawida i Aarona. Karaleŭskaja kroŭ ciakła ũ ţylach jaje. Nadta wialikaj patryjotkaj byla Maryja ũ Nazarecie, jana nawylet znała historyju swajho narodu i lubiła jaho ũsiej ţwiatoj dŭţoj swajej! My heta baćym z jaje ţlaŭnaha „Magnificat“!

I dla nas bielarusau naradziny Maryi ũ Nazarecie majuć wialikaje znaćeŭnie. Uţia bielaruskaja staronka z ludźmi i pryrodaj jość da Nazaretu padobnaja. Bielaruŝ naŝa cichaja i ũsia jana ũ zabyćci pierad wialikim ţwietam. Chto kali spadziawaŭsia ćaho dobraha ad hetaj staronki Bielarusi? Čuţzyniec taptaŭ jaje i z nas tolki ţmiajaŭsia. Z Bielarusiaj na ţwiecie jość zusim tak, jak Natanael kazaŭ ab Nazarecie: „Abo ţto dobraha moţa kali być z Nazaretu?“

A tymćasam Bielaruŝ naŝa i ţyrokaja i bahataja jak ludźmi, tak i pryrodnym bahaćciem. Jak praz Nazaret, praz Bielaruŝ wiaduc ţyrokija haţcincy. Pa henych bielaruskich ţlachoch z Uščodu i Zachodu chodziać i jeţdziać ludzi. Čuć ţto nia ũ samym sercy Eŭropy laţyć naŝa staronka. Najwaţniejţyja padziei ũ historyi Eŭropy, budţ jany charakteru palićtyćnaha, hramadzkaaha ci relihijnaha — raţwiazwalisia najćaţciej na Bielarusi. Kaho nia baćyła Bielaruŝ naŝa? Pierţy dziki tataryn na Bielaruŝ prakradaŭsia. Za im hordy ţwed niuchaŭ bielaruskija daroţki. Paŝla maskal z palakom na Bielarusi zakładali swaje haspadar-

stwy. Francuzy i niemcy, dalokija ad nas narody, i tyja kwapilisia na Bielaruś našu. Ale ũsio hena prajšło jak son, tolki taja samaja Bielaruś astałasja z jaje čystym, jak kryštał, narodam. Relihijnaja Unija swaju siłu znachodzila na Bielarusi dańniej, toje samaje znajdzie jana tut i ũ budučyni.

Pakornaja, cichaja bielaruskaja žančyna ũ dalokim kutočku Bielarusi bielaruskich synoũ haduje. A bielaruski syn — heta hlyboki mistyk, što ũmieje ciarpieć i maũčać, choć bača i rozumieje ũsio, što kruhom jaho dziejeca.

Bielarusu astajecca ciapier hruntoũna paznawać swaju historyju, horača lubić swoj narod, naležna aceniwać bahactwy swajho kraju i pracawać dla lepšaj budučyni bielaruskaha narodu.

Chto-ž i kali z nas raskapaje tyja kurhany bielaruskija, dastajučy adtul darahija skarby bielaruskaj minuũščyni? Chto-ž z nas i kali staryja bielaruskija dakumanty adčytaje i sprawiadliwaj rukoj napiša lepšuju bielaruskaju historyju? Skolki ž nas bielarusaũ, što ličym i wažym sučasnyja balučyja pierażywaũni našaj staronki? Skolki nas hetkich, što čujem ździek čužych nacyjanalizmaũ na našym bielaruskim hruncie? Chto z nas dumaje, jak wialikija ciapier bielaruskija siły, što pašli b u boj za lepšuju dolu bielarusa?

Dyk chaj-ža heta swiata Naradzin Matki Božaj, heta Druhaja Pračystaja, nawuča ũsich bielarusaũ hladzieć u historyju i sučasnaść bielaruskaha narodu i budzić u sabie swietlyja rajeũni ab ščašliwaj budučyni bielaruskaj staronki.

Hetak ušciaž dumala Matka Božaja ab swaim narodzie, kali żyła jana ũ cichim Nazarecie.

Ks. W. š.

KNIHAPIS

Rev. John Tarasievitch, M. S. — Humility in the light of St. Thomas. 1935.

Pad hetkim zahałoũkam red. „Chr. Dumki“ atrymala knižku, jakuju napisaũ Ks. prof. dr. Jan Tarasewič, što ũžo addaũna znachodzicca ũ Zluč. St. Ameryki (Altamont N. Y.). Knižka hena, jak bačym, napisana pa anhlisju. Napisana jana na temu: „Pakora ũ swiatle św. Tamaša“. Maje jana 310 bačyn druku, format 25×16 cm., raździelaũ 15. Knižku papieradžaje špisak nawukowych pracau u roznych mowach, z jakich aũtar karystaũ.

Wialikaja škada, što heta cennaja knižka, napisana ũ mowie, jakuju redka chto z bielarusau znaje. Było-b duža pažadana, kab pawožany profesar paklapaciũsia pieralažyć jaje na mowu bielaruskaju i wydać druhi raz. Niachaj-by bielaruski narod mieũ u dastupnaj sabie formie pracu swajho syna, što horkim losam zmušany żyć i pracawać na čužynie.

ksast.

U Getsemani...

Noč krylla raskryła nad hrešnjaj ziamloju,
I miesiac na niebie łaskawa zijaũ,
ũ sadzie Getsemanskim z hlybokaj žudoju
Malitwy da Boha Chrystos zasyłaũ.
Maliũsia Chrystos, kab Jaho minawali
Pradšmiertnyja muki, što mieũ Jon źniaści;
Maliũsia, kab siły Jaho datrymali
Ciažki na Golgotu swoj kryž zaniaści.
Huščej apuščalisia poũnačy chwali,
ũ pabočnych sialibach piatuch prapijaũ,
Jahonyja wučni snom ciahasnym spali,
Chrystos ũsio maliũsia, Chrystos ũsio niaspaũ.
Dyk wučniaũ zbudziũšy, skazaũ im łaskawa:
„Čamu tak słabyja? ũzmacniajcie siabiel
Duša maja cierpieć i nyje krywawa...
Na śmierć i mučeũni waš pastyr idzie“.
Sławami Wučyciela żywa praniaty
šwiaty Piotr daũ słowa z Im razam ũmirać.
Wučyciel pramowiũ: „Zračešsia mianie ty, —
Nia ũšpieje jšče trojčy piatuch prapijać“.
J znoũ Jon na miescy tym samym maliũsia:
„Addal, Boža, čaru, što pić mnie daješ“.
Krywawy aũ pot pa abličcy paliũsia,
O čara, narodu zbaũleũnie niasieš!
J aniel z wysotaũ k Jamu apuściũsia,
ũzmacnieũnia ũ malitwie wialikaj dadaũ;
Chrystos za zbaũleũnie narodu maliũsia,
Druhi raz ũ sialibach piatuch prapijaũ.
Wiarnuũšyš da wučniaũ, što znoũ mocna spali,
Chrystos razbudziũšy, ahni im ũkazaũ, —
Hařelni i homan zдалok padstupali...
„Krapieciesia ducham, bo čas moj nastaũ“.
ũsio bližej i bližej narod hałasuje,
Na pieradzie Juda watahu wiadzie,
Wučyciela ũ prawuju ščoku całuje;
— „Ci ty caławaũniem mianie pradaješ?“
Zbyłosia. Čačwier byũ.

Dwa wučni astališ, dwa polusy kraju,
Strach reštu hramadki, jak woũk, razahnaũ;
„Ty byũ-ža z Jezusam?“ — „Jaho ja nia znaju“.
Raz treci ũ sialibach piatuch zapiajaũ.
Zbyłosia, bo prawam tak musiła zbycca.
Na horu zadumana miesiac hladzieũ;
Zdawałasja, byccam, hatoũ byũ malicca
Tamu, chto na kryży siarednim wisieũ;
Zdawałasja, byccam, z-za chmarački tuskna
Bladymi kasulkami kryž abymaũ,
Wisiačaha ciela pasmahšyja wusny
I rany krywawy ušciaž caławaũ.

Jazep Wilkoũšcyk.

Žmienšanie biezwynaniowaści. U Českej Praze ũ 1934 h. 806 asob zapisali siabie biezwynaniowymi i biazbožnikami, a zatoje wiarułasia da Kaścioła 2.710 asob. Cikawa, što tyja, jakija pakidajuć wieru, heta maładyja ludzi— ad 21—30 hadoŭ, a waročajucca da Kaścioła, majućy 30—50 hadoŭ.

Unijnaja Kanferencyja ũ Pinsku sioleta adbyłasia 5—7 biah. mies. Na Kanferencyi było cely rad referataŭ ab unijnych sprawach.

U SSRR, jak pišuć hazety, štoraz čaściej zdarajucca prajawy wiery ũ rabotnikaŭ, a nawat časam i ũ kamunistaŭ, nia hledziaćy na toje, što za heta henyja ludzi naražajucca časta na wialikija prykraści.

Apost. Stalica i italijska-abisinskaje nieparazumieńnie. Šw. Ajciec zajawiŭ, što ũ hetaj sprawie moža pamahćy nie aružža, a tolki sprawiadliwy paluboŭny dahawor. Wajna zaŭsiody jość wialikim złom.

Katachizm u modzie. Hazety pišuć, što ciapler u Hišpanii niazwyčajna papularnym staŭsia katachizm. Apošnim časam cyfra pradanych ekzemplaroŭ katechizmowak pierawyššyła cyfry ũsiaho XIX i pač. XX st. Čytańnie katechizmowak stałasia zwyčajem u duža mnohich hišpanskich siemjach.

U Niamieččynie pałaženie Kaścioła štoraz cłažejšaje. Katalickaje žyćcio napatykaje tam z boku hitleryzmu wialikija trudnaści.

Skončana budowa katedry ũ Medyjolanie. U hetym mieście isnuje słaŭnaja katedra, budowa jakoj była pačata aŭ u 1386 h., ale akančalna nia była skončana aŭ da našych časaŭ. Ciapler usie raboty kala henaj katedry skončany. Šwiatynia hena moža pamiaścić 40 tys. ludziej. Nad wykančeńniem jaje apošnimi hadami pracawała 50 rabotnikaŭ štodnia; rabota ũ hod kaštawała paŭmiljona lir.

U Francyi jość 87 katalickich dyecezijsaŭ z nasielnictwam u ich 41,242,167 duš, parafijaŭ — 36,149, ksiandzoŭ — 45,015. Na 877 asob wypadaje adzin ksiondz

Naznačeńnie apostalskaha nuncyja ũ Česasławacyi. Na stanowišča apost. nuncyja naznačany arcyb. Ritter, byŭšy radn'k apost. nuncyjaturny ũ Bernie ũ Šwajcaryi.

Konkordat z Juhasławijaj 25.VII. biah. h. padpisany konkordat miž Apost. Stalicaj i ũradam Juhasławii. Konkordat hety dla Kaścioła pamysny.

Katalickaja duch. seminarija ũ Japonii. Japonski ũrad aficyjalna pryznaŭ duchoŭnuju katalickuju seminariju dla japoncaŭ katalikoŭ u Apost. Prefektury Myazaki. Seminarija heta ma je wialikaje značeńnie dla katalickich u Japonii misijaŭ.

Katalictwa ũ Kitai. Pawodle apošnich padličeńniaŭ u Kitai ciapler katalikoŭ naličajucca 2.702.468. U paraŭnańni z minulym hodam prybyło tam 73.908 katalikoŭ. Usich katalickich biskupaŭ u Kitai 89, z jakich 14 kitajcy. Usich ksiandzoŭ — 4014, z ich 1647 kitajcy.

LISTY Z WIOSKI.

NA POLSKUJU, CI NA BIEŁARUSKUJU NAHU PASTUPICCA?

U Baradzieničach (Brasłaŭski paw.) z hodu ũ hod na šwiatoha Rocha wialikaje šwiata. Jano hetak u nas užo ciahniecca hadoŭ z tryccać.

Ci pawierycie ludzi? Baradzieničy baćyli ũsiu biełaruskuju historyju dwaccataha wieku. Woš, koracieńka, jano tut heta historyja.

U 1905 hodzie, jak blisnuła sonca swabody, baradzienickija parachwijante zakładali tady swaju parachwiju. Pieršyja za hetu rabotu ũzialisia pany. Tady ũ panskich rukach była ũsia siła. Ale i sialanie ũ hetym niamala pamahali. Na padańni bahata kłalisia i sialanskija podpisy. Da hubernatara ũ Wilniu i da wyšejšych ũladaŭ u Pieciarburzie pašli rožnyja spraŭki, a ũ Baradzieničach pašla atkryłasja parachwija.

Pieršych dziesiać hadoŭ — u parachwił panawała zaciša.

Ale nadyšli dla baradzienickaj parachwił druhija dziesiać hadoŭ. U Baradzieničach tady pačalosia nowaje rehlijnaje žyćcio. Hety čas kirawaŭ Baradzienickaj parachwijaj ksiondz Wiktar Šutowič. U kaściele paplyli biełaruskija nabožnyja pieśni, stali ludzi hawaryć pabiełarusku pacieryj, z ambony paliłasia żywaja biełaruskaja

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ

Z dazwołu J. E. WILENSKAHA KATALICKAHA ARCYBISKUPA-MITRAPALITA

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia Zawalnaja wul. 1—2.

mowa. Słowam, u kaściele ūsio pašlo pabiełarusku. Pryšoŭ hod 1925. Padpisala Polšča konkardat z Papieżam, patwiardżajučy ūsie dahetu-lešnija paradki i ū baradzienickim kaściele.

Urešcie na baradzienickuju parachwiju pryšoŭ treci peryjad. Hety peryjad nazwać možna „sanacyjnym.“ Siahonnia pierad sanacyjaj usio hniecca, dyk sahnulisia i my baradzienickija parachwianie. Ciapier nam najhoraj. My apynulisia ū nadta dušnaj atmasfery. Nam užo tošna robicca. Usio, što my mieli piarwiej, toje ad nas ciapier adniata. Skasawali nam u kaściele ūsio biełaruskaje, zawodzjačy nam uznoŭ wyklučna ūsio polskaje.

Ale my kaścioła nie wyrakajemsia. My tudy chodzim i pabiełarusku tam molimsia. Ale heta my ciapier cichońka robim, na baki ahladajučysia, kab pad čas jaki špieh nas nie padhledziŭ.

Kudyž ciapier našy festy na światoha Rocha? Janyž nia mohuć raŭniacca da henych, kali ū našaj parachwii swabodna hrymieła biełaruskaja mowa! Tady-ż my tolki i żyli! A ciapier što my? Ciapier my ū kaściele nia wiedajem, na katoruju nam nahu pastupicca: ci na polskuu, ci na biełaruskuju.

B.

AB NAS I AB NAŠYM ŽYĆCI.

Chwastam (Biełastocki paw.) i Boh pamahaje. Nad našym unijackim baciuškam druhibyŭ sud. Hety raz naš baciška nahładka apraŭdany. Pradaŭ jon swaju karoŭku, dy padaŭ u Akružny Sud u Biełastok na apelacyju. My zacikaŭleny byli hetaj sprawaj. Aż nadowlečy heny sud bacišku našaha apraŭdaŭ. Woś nam ciapier radaść, što ūsio dobra skončyłaŭ!

Ale ū našy ūnijackia Chwasty pryšli druhija biedy. Dziačok naš z niekim pabiŭsia. Ciapier u nas ludzi tolki ab hetym i haworać. Bycam u sprawie dziačka majecca dziekan z Biełastoku pryjechać u Chwasty na śledztwa.

Uznoŭ inšaja bura na Chwasty padniałaŭ ū biełastockich hazetach. Doktor X piša, što Chwasty treba nazywać Fasty, a nie Chwasty. Bo, kaža jon, wioska heta jość čysta polskaja i daŭniej jana nazywałaŭsia Fasty. Dahetul my ū Chwastach nikoli nia čuli hetaha, kab chto našu wiosku nazywaŭ Fastami i piarečyŭ jaje biełaruskamu charakteru. Dziady i pradziady našy byli biełarusami i trymalisia zaŭsiody swajej carkwy ū Chwastach. Ciapier my ich unuki i praŭniki taksama trymajemsia swajej ūnijackaj carkwy i biełaruskaści.

Doktoru X pamahaje praŭnik Y z Biełastoku takža twierdźiačy, što wioska Chwasty była i jość čysta polskaj. Tolki praŭnik nie zhadźajacca z doktaram, kab pieramianiać nazoŭ wioski. Praŭnik z punktu prawa stary nazoŭ Chwasty paddzierżywaje. U hazetach hetyja biełastockija „wučonyja spirajuca jašče: praŭnik kaža, što kaliści bazylijanie zakonniki Chwasty zruščali, na maskaloŭ ich pierarablali, a doktor twierdzić, što bazylijanie Chwasty nadta palanizawali.

Henamu doktoru i henamu praŭniku z Biełastoku nihto z nas u Chwastach ani krychi nia wieryć. My chwastaŭskija biełarusy żywiom bolš sučasnaścij i jasna bačym, što siehońnia my tut biełarusy i zawiomsia Chwasty, a nie Fasty. Jak tam było daŭniej, nas mała cikawić. A ū „historyčnuju pawahu“ doktora X i praŭnika Y, što siadziać u Biełastoku, nam wieryć nia chočycca. Tymbolš, što my užo niaraz pierakanalisia, što jak tolki polski doktor, abo adwokat umiašajucca ū našy biełaruskija sprawy, dyk jany nam biełarusam tolki škodziać. Dyk i hetyja z Biełastoku polskija intelihienty ū našych biełaruskich Chwastach dla siable dawieru nie zbuduć.

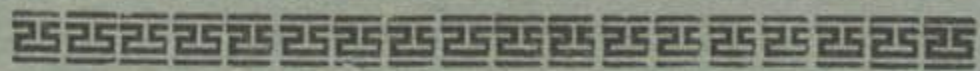
Wioska naša była i jość biełaruskaj wioskaj.

Prydziecie, ludčyki, chto chočycie ū našu wioskačku Chwasty i pryhledźciesia nam, a chutka wy paznajecie, što my najčyściejšyja biełarusy, bo spatkajeciesia wy tam tolki z biełarusami. Ludzi našy ūmiejuć krychu hawaryć i papolsku, ale ich pryrodnaja mowa, dyk tolki nia inšaja, jak biełaruskaja. A ūziać naša żyćcio ū wioscy, dyk jano takža biełaruskaje! Jość u nas i katalikoŭ łacinnikaŭ žmieńka, što nadta honiaccia za „polskaj wieraj“ Hetyja taksama, jak zabuducca, što jany „polskaj wiery,“ dyk pabiełarusku haworać nadta dobra. Wiedamo, swaja rodnaja mowa zaŭsiody zručniejšeja i pryhažejšaja.

Dyk tak, ludčyki na świecie, wiedajcie, što ū našych Chwastach żywuć biełarusy. Jany šcyra zmahajucca za praŭdu i sprawiadliwaść, baronlačy Uniju ū Chwastach. A heta im rabota apošnim časam nadta dajecca ūznaki!

Kruhom nas prawasłaŭnyja baciuški ščaśliwyja. Žywuć sabie wiesieła i swabodna, nihto im nie dakučaje. Usiudy ū ich cicho, spakojna, tolki na našaha unijackaha bacišku, dyk usie nalahajuć i nasiadajuć. Ale Boh dobry i našemu bacišku pamahaje!

Chw.

UWAHA!

UWAHA!

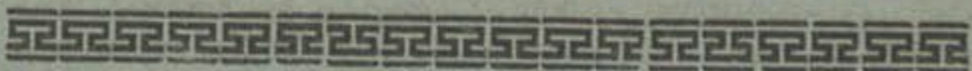
Žmiena času nabaženstwa

dla biełarusaŭ u kaściele św. Mikałaja.

Nabaženstwy buduć adbywaca

a h. 10, jak było daŭniej, ale a h. 9.

Pašla letniaha pierarywu nabaženstwy pačynajucca 8 wieraśnia.

Adusiul i ab usim.

ROZNYJA CIKAWAŚCI.

Čamu bacian wykidaje dzieciej z hniazda?

Časta spatykajem zdareñni, što bacian wykidaje z hniazda swaich dzieciej. Dzieła toho, što baciány nie adznačajúcca asabliwaj plodnaścij, dyk žywišča heta sapraŭdy jość dziŭnym. Časam bacian wykidaje i jajki, ale heta baŭtuny, jakija jon wykidaje won, kali z inšych jajek užo pawychodzili dzieci. A čamu tak pastupaje z dziećmi? Ludzi ūsialak tumačač. Ale sprawaj hetaj zacikawilisja takža wučonyja i jany woš što ab hetym kažuć. Baciány, jak wiadama, kormiacca pierawažna žabami. Bywaje, što bacian złowić i daść baciániaci chworuju, zaraznaju žabu Tady bacianio chwareje i bacian jaho, jak niepatrebnae, wykidaje won.

Što wydumali kitajcy?

Jadbab kitajcy znajuć z niapamiatnych časaŭ, a ū Eŭropu ad ich dajšoŭ jon 300 hadoŭ prad Chrystusam Papieru wydumali kitajcy na pačotku chryścijanskaj ery; Eŭropa paznałasia z hetym wynachodom ū XII st. Harbatu Eŭropa pačala pić tolki ū XVII st., a Kitaj jaje znaŭ i pić u III st. pa Chrystusie. 700 hadoŭ prad Chrystusam kitajcy znali porach; pieršaja drukawanaja knižka paŭstała ū Kitaj ū 808 h; u II st. kitajcy wydumali parcelanu. Woš jakaja staradaŭnaja i vysokaja była kitajskaja kultura.

Z PALITYKI.

Wajna miž Abisinijaj i Italijaj

wisić na wałasku. Musulini atkryta zajaŭlaje, što jon Abisiniu musić zawajawać.

Japonija i Kitaj

choć miž saboj ušciaž wadziacca, to ūsioždyki, zdajecca, niekali parazumiejucca i stworać sapraŭdy mahutnuju siłu. Apošnim časam kala hetaj sprawy duža żywa kraitajecca Japonija.

Nowaja palityka kamunistaŭ.

Niadaŭna ū Maskwie adbyŭsia mižnarodny kanhres kamunistaŭ. Na hetym kanhresie miž inšym pastanoŭlena, kab kamunisty atkryta lučylisja z roznymi niekamunistyčnymi arhanizacyjami ū rožnych krajoch, nawat z relihijnymi, i tam prawodzili swaju palityku.

Indyja

atrymlwaje ad Anhlji nowuju konstytucyju, jakaja šmať jej daje prawoŭ. Robić tak Anhlja zatym, što baicca, kab Indyja nie addzialilasja ad jaje i kab nie pačala sama krawać swaim losam.

Zlučanyja St. Ameryki,

na wypadak wajny miž Italijaj i Abisinijaj budú trymacca neŭtralnaści. Ale ci sapraŭdy wytrymaje — pakaza čas.

U Francyi

kamunisty zlučylisja z socyjalistami i robiac tam wialiki hwałt i niepakoj. Urad pawažna miarkuje, jak z hetym žywiščam zmahacca, kab nie apynucca pad uladaj kamunistaŭ.

Hišpanija,

pierażyŭšy rewalucyju, pawoli prychozić da siabie; zawodzicca paradak, naładžwajecca narmalnae żyćcio hramadzkae, kulturnaje, relihijnae.

U Meksycy

jak padajuć hazety, fala prašledu Katalickaha Kaścioła jakby apadaje.

Hitleryzm

nie pryznae nijakaj relihii; niamieckim boham maje być niamiecki narod. Pry hetkich dzikich pahladach lohka

dahadacca, jak u Niamieččynie prychozicca Kaściołu i chulam relhii.

Mižnarodny Kanhres nacyjanalnych mienšaścijaŭ

sioleta adbyŭsia 1—3.IX ū Ženewie. Ad biełarusiaŭ mieŭ być inž. A. Klimowič, jaki adnak tudy nie pojechaŭ, bo polskija ūłady nie pazwolili.

Wybary ū polski Sojm

adbylisja 8.VIII. Wyniki jašče niawiedomyja. Šyrokija slat hramadzianstwa cikawilisja imi duža mała.

U Koŭnie

adbyŭsia niadaŭna ahułna litoŭski Kanhres, na jaki prybyli delehaty z usich tych krajoŭ, dzie żywuc litoŭcy jak emihranty. Z 17 dziaŭžaŭ na Kanhres było pryjechaŭšy da 3 tysiać čławiek, z jakich 100 jak upawažnienyja delehaty.

WILENSKIJA NAWINY.

Pryhatawañni da wybaraŭ

u Sojm i Senat prajšli biez zainteresawañnia šyrokich kruhoŭ polskaha hramadzianstwa. Bielarusy i litoŭcy ad wybaraŭ ustrymalisja.

Pačatak školnaha hodu.

Zaniatki ū szkołach pačalisja 3.IX.

Užo budujuč

prad mohilkami Rosa mauzoleum, dzie budzie paložana marš. Piłsudzkaha serca i kości jaho matki.

Paštowaja skrynka

B. Atrymali, karystajem.

Ks. W. Š. Dziakujem, drukujem.

I. S. 2zał. atrymali, dziakujem, ciešymsja, što ūsio narešcie wyjašniłasia.

Ks. I. T. Za 5 zał. dziakujem, „Chr. D.“ wysylajem. Ci akuratna dachodzić jana da Was?

M i A. Š. 85 hr. i 5 zał. na Kat. Wyd. atrymali, ščyra Wam dziakujem.

Ch w. Drukujem.

D. A. Dobra, nadrukujem papraŭlenyja. Kalib što było ū nas adpawednae, prysłalib achwotna; zaznačajem adnak, što ū hetaj sprawie na hazetnych wiestkach apiracca nleblašpiečna.

Ks. dr. J. T. Jab bačycie, atrymali; fatagrafii. (11 štuk) wysłany.

Hurtku Biel. Inst. u Ž. 1 zał. atrymali, dziakujem S. M. „Chr. D.“ Wam wysylajem.

I. P. „Chr. D.“ wysylajem. Čakajem na pädpisku.

Kutok žartaŭ.

* * *

U kawiarni zasiela čatyroch pryjacielaŭ rožnych narodnaścijaŭ: francuz, niemiec, kitajec, žyd. Pačali pić harbatu. Akazałasia, što ū kožnaj šklancy jość mucha. Francuz adsunuŭ ad siabie šklanku i plunuŭ. Niemiec muchu wykinuŭ, a harbatu wypiŭ. Kitajec muchu žjeŭ, a harbatu adsunaŭ. Žyd muchu pradaŭ Kitajcu.

* * *

— Prykra mnie, što maja kurycy ūlezła ū pana harod.

— Ničoha, moj sabaka žjeŭ jaje.

— Woš dobra, pana sabaku ja pierajechaŭ samachodom.

